No. 12. Twaalfde Jaargang. December 1892.

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den **Secretaris-Penningmeester**, te *Amsterdam*.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.
C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.
Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.
Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.
G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder *a* en *b* genoemde;

d: door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Het gebruik van kwakzalverijen aanbevoleu door geneeskundigen.
Berichten: Goolam Kader te Berlijn. — De middelen van Graaf Mathei. = Het cassatie-beroep van den gymnastiekonderwijzer S. te Groningen verworpen. -- Een waardeerend woord. — Belasting op geheimmiddelen in Amerika.
Grootere artikelen: De advertentie van den geneesheer Kleijnschoorel. — Warner's safe cure. — Essentia antiphtisica van Lobetahl. — Anthémicranine Demelinne.
Ingezonden: Gedood door Haarlemmerolie? — Een kleurmiddel voor blond haar.
Correspondentie.
Herhaalde Waarschuwingen: Haarlemmerolie.

Het gebruik van kwakzalverijen aanbevolen door geneeskundigen.

Wij ontvingen het volgend schrijven waarvan de inhoud een antwoord vereischt van grooter uitgebreidheid dan wij gewoon zijn onder de rubriek „ingezonden stukken" te plaatsen. Daarom, doch vooral ook wegens de belangrijke quaestie die het hier geldt, wenschen wij het als hoofdartikel te plaatsen.

„Aan de Redactie!

In uw maandblad van Oct. j.l. wordt o. a. gewaarschuwd tegen het gebruik der *Zwitsersche pillen* van RICH. BRANDT, en bovendien een bijzondere waarschuwing van Dr. Fr. Dornbluth er aan toegevoegd.

Waar nu iemand als PROF. HERTZ een verklaring ten gunste dezer pillen heeft afgelegd, en het mij bekend is, dat nog dezer dagen de huisdocter bij een mijner kennissen de keuze gelaten heeft met de woorden *„of u kunt elken avond een Zwitsersche pil nemen"*, vraag ik, waar men zich aan te houden heeft, of dat het ook uw bedoeling is, dat er op advies van een geneesheer geen bezwaar bij is.

JAC. L. L."

Wat het eerste gedeelte der zaak betreft, het attest van PROF. HERTZ, kunnen wij volstaan met het overdrukken van een artikeltje, dat reeds in No. 10 van den zesden jaargang van ons Maandblad is opgenomen en waaruit men tevens iets kan leeren over sommige andere attesten, door RICHARDT BRANDT gepubliceerd:

„Reclames van RICHARD BRANDT.

„Onder de reclames, waarvan de Zwitsersche apotheker telkens en op allerlei wijzen gebruik maakt ter aanbeveling zijner laxeerpillen, behoort vooral een reeks van zoogenaamde getuigschriften, die hij zich door allerlei slinksche streken heeft weten te verschaffen.

„Brieven van zeer bekende geneesheeren in 't buitenland en enkele Duitsche hoogleeraren hebben hem daarbij van dienst kunnen zijn. 't Is gebleken dat bijna al deze brieven ter goeder trouw waren afgegeven, lang voordat de eigenlijke exploitatie der pillen was begonnen en zonder eenig vermoeden, dat zij daarbij een ongewenschte rol zouden moeten spelen.

„Bovendien heeft niemand hunner getuigd, hetgeen nochtans door Brandt beweerdt wordt, dat de pillen een geneesmiddel zouden kunnen zijn bij *maaglijden, lendepijn, hoofdpijn, duizeligheid, schurft, zwaarmoedigheid, zweren* en meer dergelijke ziekelijke aandoeningen, doch alleen verklaarden zij, dat de pillen *in sommige gevallen* als een *laxeermiddel* dienst konden doen.

„De nooit vermoeide gezondheidsraad te Karlsruhe geeft uit zijne officieële briefwisseling in zijne jongste publicatie van 14 September j.l., daarvoor opnieuw enkele bewijzen.

„Prof. ROTIKANSKY te Insbruck verklaart, dat hij op herhaalden aandrang van Brandt geschreven heeft, dat door hem de pillen bij hardlijvigheid waren aangewend en hij daarop de verlangde werking had zien volgen. Deze geheel private mededeeling had Brandt zonder zijne toestemming openbaar gemaakt.

„Prof. ESMARK te Kiel zegt, dat de apotheker Brandt hem jaren geleden „vóór hij als een echte marktschreeuwer was opgetreden", een doosje pillen ter beproeving had toegezonden, waarbij eene nauwkeurige opgaaf der bestanddeelen was gevoegd. Hij had er eenmaal gebruik van gemaakt en de verlangde laxeerende werking gezien; hiervan had hij op de herhaalde en meest hoflijke informatie van Brandt aan dezen mededeeling gedaan. „Toen ik later vernam, dat hij van mijn antwoord gebruik maakte voor zijne bedriegelijke reclames, heb ik hem terstond in Mei 1883 geschreven, dat ik zulk een misbruik van mijn naam hem ten stelligste verbood."

„Prof. EBSTEIN te Göttingen laat zich als volgt uit: „Het doet mij genoegen mij de gelegenheid geopend te zien om te verklaren, dat ik weliswaar — aangenomen dat de Brandtsche pillen altijd gelijk en met zorg vervaardigd worden — die pillen, evenals andere overeenkomstige laxeermiddelen, geschikt acht in de gevallen, waarin volgens geneeskundig onderzoek eene purgatie wenschelijk is, dat ik echter den vrijen verkoop daarvan voor gevaarlijk acht (*ein gemein gefährliches Unternehmen erachte*) en niet scherp genoeg mijne afkeuring kan te kennen geven van de marktschreeuwerij en de oneerlijke manier, waarop zij door Brandt worden aanbevolen, met het doel het publiek te bedriegen."

„Eindelijk publiceert de burgemeester-voorzitter van den Karlsruher gezondheidsraad nog het volgende schrijven, bij hem ontvangen van den hoogleeraar aan de Amsterdamsche Universiteit, Prof. HERTZ — over wiens schrijven aan Brandt wij in dit maandblad vroeger (Jaargang III, No. 8, 11 en 12) hebben gesproken. „Eerst op herhaalden aandrang van den apotheker Brandt", — zoo schrijft Prof. HERTZ — „heb ik in enkele gevallen in mijne naaste omgeving de pillen doen gebruiken en mij overtuigd van hare laxeerende werking, hetgeen ik aan Brandt heb medegedeeld. Ik kon daarbij niet vermoeden, dat deze mijne verklaring ten behoeve der grofste kwakzalverij (*zum Zwecke grossartiger Charlatanerie*) zou worden aangewend, zooals dit, helaas! door Brandt is geschied in alle mogelijke publieke bladen en is mij dit eene waarschuwing om al soortgelijke aanvragen, van welke zijde zij ook tot mij mogen komen, in 't vervolg direct af te wijzen."

Dit in antwoord op het eerste gedeelte der vraag van den geachten schrijver; hij moge er uit zien dat Prof. HERTZ er „is ingeloopen", iets wat ons trouwens nog steeds innig leed doet, omdat de strijd tegen de Zwitsersche pillen daardoor nog steeds bemoeilijkt wordt.

Het groote publiek, dat wel de mededeelingen van Brandt dagelijks onder de oogen krijgt, doch bij verre na niet weet hoe het staat met de attesten van de verschillende hoogleeraren, die de kwakzalver met zoo'n ophef exploiteert, het publiek dat hoog opziet — en terecht — tegen de autoriteit van Prof. HERTZ, stelt, getuige de ontvangen brief, *zijn* verklaring tegenover *onze* waarschuwing en . . . slikt de gevaarlijke middelen.

Wat nu het tweede gedeelte betreft, daarvan zouden wij ons gemakkelijk kunnen afmaken door te zeggen: ga gerust uw gang; de huisdocter moet en zal wel weten wat voor het gestel van den patiënt nuttig en noodig is, en daarmede mogen wij ons niet bemoeien.

Wij begrijpen echter dat een dergelijk antwoord den schrijver, die de zaak als een principieele beschouwt, niet zou bevredigen en ook wij zelf hebben over deze quaestie iets meer te zeggen.

Vooreerst wat het geval, in den brief vermeld, betreft, wijzen wij er op, als onze meening, dat de daarin bedoelde geneeskundige de Zwitsersche pillen niet direct heeft *aanbevolen*, maar, zooals de schrijver zelf mededeelt, *„de keuze gelaten heeft* met de woorden: „of u kunt elken avond een Zwitsersche pil nemen". Vermoedelijk had hij dus ook een ander geneesmiddel, geen kwakzalverij, aangeraden; dit is zeker, dat uit zijn woorden geen bepaalde voorliefde voor de Zwitsersche pillen spreekt — en dit doet ons genoegen.

Wat nu de vraag aangaat: „of het ook onze bedoeling is, dat er op advies van een geneesheer

geen bezwaar bij is" antwoorden wij, dat wij op het *opvolgen* van het advies geen bezwaar *mogen* maken; wij kunnen niet nagaan wat voor herstel van den zieke noodig is, de huisdokter wel.

Maar — en nu komen wij tot de hoofdzaak — waartegen wij *wel* een ernstig bezwaar hebben is *het advies zelf*.

Wij kunnen ons voorstellen dat een geneesheer, wanneer hij geen gevaar ziet in het gebruik van de geringe hoeveelheid aloë, die in *één* Zwitsersche pil vervat is, op de aanvraag van zijn patiënt zegt: gebruik maar zoo'n pil zonder er, in de drukte van zijn praktijk, bij te denken, dat hij er kwaad mee doet.

En toch, onwillekeurig, doet hij er kwaad mee. Hij brengt het publiek in den waan, dat hij zelf vertrouwen stelt in de middelen van den kwakzalver en het publiek beroept zich op hem, tegenover ons, waar wij de exploitatie en het gebruik van die pillen bestrijden.

Het kan *onmogelijk* het doel van den geneesheer, die het wel meent, zijn, het gebruik van de pillen van Brandt te bevorderen; hij zou de verantwoordelijkheid op zich nemen van een geneesmiddel, waarvan hij de *zekerheid* omtrent de juiste samenstelling mist en waarvoor hem geen andere waarborg wordt gegeven dan het woord van den kwakzalver. Wie verzekert hem, dat de doosjes in den een of anderen galanteriewinkel gekocht, de stoffen bevatten die hij daarin vermoedt, vooral bij een fabrikant als Brandt, die er *twee* soorten even onfeilbare pillen op nahoudt, een *met* aloë en een er zonder, de laatste speciaal bereid voor die landen (zooals Oostenrijk) waar de invoer van aloë verboden is? Werkelijk, hij is niet verantwoord wanneer hij een dergelijk product laat innemen. Wil de medicus aloë laten gebruiken, welnu, hij weet dat, ook zonder recept, aloëhoudende laxeerpillen als handverkoopmiddel voor geringen prijs in de apotheek verkrijgbaar zijn en hij weet daarbij, dat die pillen, volgens het voorschrift der Pharmacopee bereid, gelijk van samenstelling en van deugdelijke ingrediënten vervaardigd zijn.

Hij behoeft dus niet bij den kwakzalver ter markt te gaan; doet hij het echter — wij nemen gaarne aan zonder aan de indirecte gevolgen te denken — dan geeft hij een wapen in handen van hen, die nog zoo gaarne de geheimzinnige kwakzalverijen als iets bijzonders beschouwen.

„Wij hebben het den docter gevraagd, hij had er niets tegen dat wij een pil gebruikten, dus — wat door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij er tegen gezegd wordt, houdt geen steek", aldus zal het luiden. De als goed erkende pillen, waarvan de fabrikant ook zooveel goeds vertelt, worden in genade aangenomen, aan vriend en kennis aanbevolen en ten laatste slikt men juist zooveel en juist zoolang, tot de nadeelige werking te voorschijn treedt, terwijl de kwakzalver en zijn depôthouders er wel bij varen.

Daarin zit het kwaad, ontsproten uit een schijnbaar geringe toegevendheid tegenover de patiënten, een kwaad dat, in de meeste gevallen, niet het minst *hij* betreuren zal, die er de onwillekeurige oorzaak van is geweest.

Wat wij hier omtrent de Zwitsersche pillen in het bijzonder schreven, geldt voor alle kwakzalverijen in 't algemeen.

Eén enkel woord door een geneesheer, die de kwakzalverij even schadelijk acht als wij, in een onbewaakt oogenblik, somwijlen bij drukke praktijk, uitgesproken, kan de resultaten vernietigen van een ernstigen strijd, door ons sedert jaren gevoerd. En juist den steun van de geneesheeren hebben wij noodig. Zij weten beter dan iemand het groote kwaad te beoordeelen, dat de kwakzalverij met geneesmiddelen sticht; zij, die zich de bevordering van de algemeene gezondheid tot levenstaak hebben gekozen, zij zijn, in dit opzicht, onze natuurlijke medestanders, op wie niet het minst de plicht rust zorg te dragen, dat die algemeene gezondheid niet door den kanker van de kwakzalverij ernstig en ongeneesbaar wordt bedreigd.

Gelukkig weten wij, uit ervaring, dat de steun van de weldenkende geneesheeren ons verzekerd is, al staan zij daardoor, even als wij, ook aan de *onwaardige* beschuldiging bloot, dat de geheele strijd tegen de kwakzalverij uit *jalousie de métier* is aangebonden.

Zij zullen het ons dan ook niet euvel duiden en het beschouwen als een verzoek in 't belang van de goede zaak, wanneer wij hun op het hart drukken er in hun practijk wel op te letten hoe de geringste, zij het ook zijdelingsche goedkeuring van een of ander kwakzalversmiddel uit hun mond, groot nadeel tengevolge kan hebben.

BERICHTEN.

Goolam Kader, de Indische oogarts, doet thans ook van zich spreken te Berlijn. Daar vervoegde hij zich aan het blindeninstituut in de Jacobsstrasse en verzocht de directie hem toe te willen staan, de patiënten te behandelen. Het spreekt vanzelf, dat de directie dit verzoek beslist afwees, doch toen de blinden vernamen dat hun „redder" zich in het gesticht bevond, drongen zij er bij den directeur op aan, door den pseudoarts behandeld te worden. De directie gaf aan dien drang toe en nu werden de 120 ongelukkigen bij Goolam Kader gebracht, die hun door zijn tolk verklaarde: ik zal u allen ziende maken. Sedert dit oogenblik is er een ijdele vreugde in het gesticht, allen worden door den wonderdokter behandeld en hoewel er geen vooruitgang merkbaar is, troost hij zijn patiënten met een: „Het duurt wel een beetje lang, doch ge zult het gezicht weer terugkrijgen."

De wonderdokter zal echter dat resultaat niet zien, want, volgens een telegram aan de *N. Rott. Ct.*, is hij uit Berlijn verbannen en moest hij binnen 24 uren die stad verlaten.

In Duitschland weet men dergelijke personen wel onschadelijk te maken.

—

De middelen van Graaf Mathei. Het *Weekbl. van het Nederl. Tijdschrift van Geneeskunde* bericht uit Londen: „Het charlatanisme, gedurende geruimen tijd met de zoogenaamde Mathei-electrische middelen ter genezing van den kanker gedreven, is door de onderzoekingen van ernstige mannen, als Mackenzie, Lawson-Tait en Potter, voor goed ontmaskerd. Uit hun onderzoek bleek, dat de zoogenaamde Mathei'sche electriciteiten alleen uit gekleurd gedistilleerd water waren samengesteld."

Het spijt ons — maar wij kunnen aan die geleerde heeren de prioriteit van hun ontdekking niet laten.

Reeds in het Maandblad van *Juli 1882* is het onderzoek van de kwakzalverijen van Mathei medegedeeld en daarbij vermeld, dat die hoogst belangrijke geneesmiddelen uit niets anders bestonden dan *gedistilleerd water*.

Het eenig onderscheid tusschen ons en de Engelsche geleerden is, dat wij ongekleurd water vonden, dat in roode en blauwe fleschjes werd afgeleverd, terwijl zij van gekleurd water spreken.

De fleschjes, o. a. door den heer van Gelder, militair apotheker te *Leeuwarden*, onderzocht, hielden destijds een *kleurlooze* vloeistof in; thans, na 10 jaar, is die vloeistof nog ongekleurd.

—

De Hooge Raad verwierp het cassatie-beroep van den gymnastiekonderwijzer S. te *Groningen*, tegen het vonnis der rechtbank aldaar, waarbij hij werd veroordeeld wegens onwettige uitoefening der geneeskunst, waardoor uitgemaakt is dat heilgymnastiek (massage), niet tot de gymnastiek, maar tot de geneeskunst behoort. *(N. R. C.)*

—

Een waardeerend woord. Het *Nieuwsblad van het Kanton Oosterhout* een artikel wijdende aan kwakzalverij in het algemeen en daarbij o. a. wijzende op het feit, dat Prof. van Overbeek de Meijer, in het Nieuws v. d. Dag, eerst het inwendig gebruik van creoline had aangeraden, doch daarna verklaarde, zich zedelijk verplicht te achten zijne aanbeveling terug te nemen, schrijft verder het volgende:

„Het spreekt vanzelf, dat hier van kwakzalverij in de verste verte geen sprake kan zijn. Wij wijzen er alleen op, om aan te toonen, dat zelfs deugdelijke geleerden en in het vak vergrijsde mannen kunnen mistasten, en dus, *à plus forte raison*, onbevoegden gevaar loopen, de grootste misslagen te begaan en willens en wetens het leven van hun evenmensch in de waagschaal te stellen.

„Wij begrijpen en waardeeren daarom ten volle het streven der Vereeniging tegen de kwakzalverij, wier taak door het onberaden en onverstandige vertrouwen, dat een deel van ons volk nog altijd in kwakzalvers en kwakzalversmiddelen van alle soort blijft stellen, juist niet gemakkelijker gemaakt wordt. Ons dunkt, dat voor de Regeering voldoende termen aanwezig zijn, om tegen het optreden van een Sequah en andere wonderdokters van zijn acabit, in het belang der volksgezondheid, de noodige repressieve maatregelen te nemen."

—

*Toezicht en belasting op geheimmiddelen in Amerika. Het is bekend, en in menig nommer van dit Maandblad hebben wij het door voorbeelden aangetoond, dat de grootste bron vooral van zeer zonderlinge geheimmiddelen in Amerika ontspringt en dat geheele maatschappijen met groote kapitalen de exploitatie en verkoop op zich hebben genomen.

Eindelijk schijnt er een poging gedaan te zijn om aan deze schaamtelooze negotie eenig perk te stellen; althans op 2 Mei van dit jaar (1892) heeft Mr. Meredith bij het huis van afgevaardigden het ontwerp eener wet ingediend, welke in de toekomst dienst kan doen tot beteugeling van dezen geheimmiddelhandel. (a bill to increase the revenue and improve the public health and for other purposes). Het doel dezer wet is toezicht uit te oefenen op de vervaardiging en op den verkoop van geheimmiddelen, en bovendien een belasting te leggen op zoogenaamd gepatenteerde of speciaal-geneesmiddelen (patent-and proprietary-medicines).

Is dit Kwakzalverij?

EEN ANTWOORD.

Sedert eenigen tijd verschijnt in het *Nieuws van den Dag* de volgende advertentie:

LONGTERING. TUBERCULOSE.

Door de gunstige resultaten in mijne privaat-praktijk verkregen bij de behandeling van Teringlijders, ben ik zoo vrij dergelijken patiënten de gelegenheid te geven zich op de minst kostbare wijze onder mijne behandeling te stellen. Consulten à *f* 1.— terwijl de geneesmiddelen voor eene week voldoende franco worden toegezonden na ontvangst van een postwissel à *f* 2.65.

Consulten te Amsterdam, 's Maandags van 10½ tot 12½ uur, Nassaukade 358 (huis).

Te Hilversum, Woensdag van 10—12 uur, Hotel „Beau Séjour", en verder dagelijks tehuis.

W. KLEIJNSCHOOREL,
Pract. Geneesheer te Loosdrecht bij Hilversum.

De vraag werd tot ons gericht of hier van kwakzalverij sprake is of niet.

Over het begrip dat wij aan kwakzalverij hechten is reeds meer dan genoeg geschreven, zoodat wij op dit oogenblik gevoeglijk daarover kunnen zwijgen.

Natuurlijk is het niet gemakkelijk, ja uiterst moeielijk, op sommige handelingen eene bepaalde benaming toe te passen. Dat is ook hier het geval. Zooals uit de advertentie blijkt deelt een praktiseerend geneesheer eener kleine plaats mede, dat hij, door gunstige resultaten in zijne privaat-praktijk verkregen bij de behandeling van teringlijders, zoo vrij is „dergelijken patiënten de gelegenheid te geven zich op de minst kostbare wijze onder zijne behandeling te stellen."

Natuurlijk staat het iederen geneesheer vrij mede te deelen dat hij lijders, en dus ook teringlijders, onder behandeling neemt. Ook is het in hem te prijzen dat hij in zekere gevallen aan min- of onvermogenden de gelegenheid geeft voor weinig geld of om niet geholpen te worden. Inderdaad is een consult voor f 1.— en geneesmiddelen voor eene week voldoende, voor f 2.65 per post toegezonden, niet duur. Doch wat verder? Lijders aan longtering behooren tot die patiënten welke gaarne overal een middel zoeken om te genezen. Zeer gemakkelijk is het dus dergelijke lijders, onder eigenaardige woordenreeksen tot een bepaalde persoonlijkheid te doen gaan, daar zij de hoop hebben dat hij, die toch voor weinig geld gunstige resultaten geeft, hen genezen zal. Vele lijders dus komen tot het besluit dat hij, die in ruimer kring dergelijke woorden gebruikt, de redder zal zijn, de man, die — uitstekend boven de andere geneesheeren — door methode of middel genezing zal aanbrengen. Het is natuurlijk onverschillig of die man op eene kleine plaats woont, dan wel in eene hoofdplaats, met titels en orden voorzien, der menschheid ten dienste wil staan.

Doch niet onverschillig is het of eene dergelijke wijze van „lokken" op goede gronden rust. De praktiseerende geneesheer hierboven onder de advertentie genoemd, acht zijne geneeswijze zóó buitengewoon, zóó heilaanbrengend, dat hij niet blijft bij de patiënten in de plaats zijner inwoning, doch zich de moeite getroost daarvoor te reizen en zitting te houden te Amsterdam en te Hilversum.

„Zelfs in Amsterdam, waar zooveel professoren „zijn, professoren met uitstekenden naam. Ja, dat „moet toch een knappe man zijn." Aldus wordt gedacht en gesproken. Ook zullen er zijn die maar niet begrijpen kunnen hoe die professoren en andere praktiseerende geneesheeren er niet aan denken,

de middelen van mijnheer *Kleijnschoorel* te beproeven, en dus ook zulke gunstige resultaten te verkrijgen. Of kennen zij die geneesmiddelen en hunne aanwending niet en zit'm daar de kneep? Zoo ja, dan is het niet te verwonderen dat zij niet die goede resultaten krijgen en steeds voortgaan in den ouden sleur.

Laat ons zien wat hiervan aan is.

Aan patiënten die zich tot den praktiseerenden geneesheer van Loosdrecht, *W. Kleijnschoorel*, toevertrouwen, worden als geneesmiddel toegezonden twee soorten poeders. Dat hij niet het recept schrijft, zooals zijne collega's, doch geneesmiddelen aflevert, zal wel een zeer geldige reden hebben. Doch nu en dan wijkt hij daarvan af en geeft werkelijk recepten.

Daardoor is het ons mogelijk geworden de samenstelling daarvan bekend te maken. „Hoe, hooren „wij iemand vragen, doet gij dat? Die geneesheer „zal toch wel, steunende op de goede resultaten „met zijne behandeling verkregen, ten bate der „lijdende menschheid in de vakbladen der geneesheeren zijne methode, geneesmiddelen en resultaten „bekend gemaakt hebben, opdat ieder zijner ambts„broeders in zijne praktijk de arme teringlijders de „vruchten kan doen plukken van zijnen geest, zijne „ervaring en zijne ontdekking? En dat in navolging „van zoovele anderen, die de gevolgen van hun „ernstig streven alom bekend maken ter beoordee„ling en zoo noodig ter navolging!"

Ons is daarvan niets bekend. Voor zoover wij weten werd in geen geneeskundig vakblad van de geneeswijze en de gevolgen daarvan door den ons bezighoudenden geneesheer mededeeling gedaan.

Wij waren dus genoodzaakt zelf een onderzoek daarnaar in te stellen.

De poeders, gemakshalve No. I genoemd, hebben tot voorschrift:

R. Guajacol. carbonic. 48 gr.
Sacch. lactis 6 gr.
mf. pulv. no. 24
d. 4 × d i poeder.

De poedermassa moet dus 48 + 6 = 54 grammen wegen, zoodat elke poeder moet wegen 2.2 gram. Het bleek nu dat het feitelijk gewicht nog al daarvan afwijkt. Men denke eens aan. Twee poeders, door ons onderzocht, wogen 0.275 en 0.375 gram. Een derde poeder leverde de volgende analyse, bij een gewicht van 0.3645 gram:

vochtigheid . .	0.0125 gr.
melksuiker . .	0.0640 „
guajacolcarbonaat	0.2880 „
	0.3645 gr.

Stel eens naast 2.2 gram die cijfers 0.275, 0.375, 0.3645, dan is het verschil nog al groot.

Verdeelt men de hoeveelheid guajacolcarbonaat over 24 poeders, dan moet elke poeder 2 gram bevatten. Dat dit het geval niet is of kan zijn, is duidelijk.

Doch er schuilt nog meer achter.

Guajacol is duur! Volgens het recept klaar gemaakt, worden dus de poeders bij den apotheker ook duur, daar er in elke poeder door hem klaar gemaakt 2 gr. aanwezig is. De patiënt vindt dat die poeders van den apotheker veel duurder zijn dan die door den geneesheer geleverd en betrekt ze dus liever van den geneesheer. Is het een wonder dat 24 poeders, die ieder 300 mgr. guajacolcarbonaat bevatten, te samen dus 7.2 gram, ofschoon wordt opgegeven 48 gram, goedkooper geleverd worden? Immers neen. Doch krijgt de patiënt dan dat, waarvoor hij — op het recept afgaande — betaalt? Ook niet.

De poeders, No. II, hebben tot voorschrift:

R. Acid. tannic. 1 gr.
Guajacol. carbon. 6 gr.
Sacch. lactis 4 gr.
mf. pulv. no. 12
S. 4 × d. 1 p.

Wij hebben de geneesmiddelen laten zien, welke door den geneesheer worden voorgeschreven.

Welke is nu de belangrijkheid daarvan? Als werkzame bestanddeelen treden twee stoffen op den voorgrond, nml. *Guajacol. carbon.* en *Acid. tannic* of *tannine*. Daarin moet dus het wonderbaarlijke schuilen. Nu, dat is op zich zelf niet erg. Beide stoffen, zoowel het *koolzure guajacol*, *guajacolcarbonaat*, of beter *guajacolcarbonzuur*, als de *tannine* zijn niet alleen zeer goed bekend als stof, doch ook als middelen die gebruikt worden en reeds vrij langen tijd gebruikt werden bij teringlijders. Het *guajacol* werd in 1887 door *Sahli* aanbevolen in plaats van *kreosoot*, een in samenstelling nog al afwisselend middel. Het *guajacol* is het voornaamste en werkzaamste bestanddeel van het *kreosoot* en werd voornamelijk aanbevolen bij longtering. (Zie Lehrbuch der Arzneimittellehre van Bernatzik en Vogl, 1890.)

Door dus *guajacol* voor te schrijven aan teringlijders doet de heer *Kleijnschoorel* niets bijzonders. Doch welke waarde moet er aan gehecht worden? *Prof. Stokvis* geeft daarover zijne meening te kennen op bl. 304 en 305 van zijne „Voordrachten over geneesmiddelleer." Over de invoering in de praktijk zegt hij: „De daarmede verkregen resultaten — „het gaat met alle nieuwe geneesmiddelen zoo — „zijn natuurlijk zeer bevredigend, en aan de gun„stige werking knoopen zij nu, — wat voorbarig, „vindt gij wellicht — eene beschouwingswijze over „de werking van het kreosoot en guajacol, die ik „niet mag voorbijgaan." Die *zij* zijn *Seifert* en *Hölscher*, de mannen die het guajacol ter vervanging van het kreosoot aanraadden.

En verder: „Of guajacol boven kreosoot de „voorkeur verdient, of het zelfs geheel in plaats „daarvan kan treden, is niet beslist. De verstan„dige medicus zal voorloopig bij de behandeling van „tuberculosis in den regel kreosoot aanwenden, en „slechts dan, wanneer het kreosoot slecht verdra„gen wordt, guajacol beproeven."

Hen, die een juist inzicht willen krijgen in de kwestie kreosoot of guajacol, verwijzen wij naar het heldere, aangenaam geschreven en zaakrijk artikel daarover in genoemd werk van den Amsterdamschen hoogleeraar. Ook den heer *Kleijnschoorel* zij dit aanbevolen.

Wat tannine betreft, daarvoor geldt dat het een zeer oud middel is, dat zeer veel bij bloedspuwing wordt voorgeschreven, evenals kreosoot, zoodat ook bij de aanwending daarvan de praktiseerende geneesheer te Loosdrecht van geen buitengewone wetenschap blijk geeft. De slotsom van ons betoog is dus deze.

De heer *Kleijnschoorel* doet het door courantenadvertenties voorkomen alsof hij uitmunt boven andere praktiseerende geneesheeren in kleine of groote plaatsen. Hij schokt daardoor het vertrouwen van vele lijders niet alleen in hunnen geneesheer, maar tevens in de geneeskundige wetenschap. Hij maakt daarbij volstrekt geen gebruik van minder bekende of verlaten middelen, doch volgt een bekenden weg. Zoo leest men in het „Klinisches Recept-Tasschenbuch für praktische Aerzte 1893", 3 recepten waarin guajacol voorkomt; in de „Therapeutische Monatshefte 6er Jahrgang, Heft 8, bl. 436, eveneens een voorschrift; in „La Semaine médicale" van 21 September 1892, een stukje „Du traitement intensif de la phtisie pulmonaire par le carbonate de gaïacol et le carbonate de créosote", waarin *Chaumier* uit *Tours* mededeelt dat hij „le carbonate de créosote" verkiest boven „gaïacol."

Deze weinige mededeelingen schijnen ons voldoende om aan te wijzen, dat zoowel guajacol als kreosoot behooren onder de gebruikelijke middelen bij longtering (tuberculosis pulmonum).

Wij hebben voor een enkelen keer zeer uitvoerig gesproken over deze zaak, daar de vraag gesteld werd of hier kwakzalverij in 't spel was en deze vraag een geneesheer betrof.

Het kan met de opvatting van een geneesheer zijn overeen te brengen dat hij adverteert. Hij kan de advertentie stellen zooals hij wil, doch is meer nog dan eenig ander verplicht daarbij den schijn te vermijden van minder eerlijke praktijken. Of de advertentie en wat zij inhoudt kwakzalverij is of wel daarmede in familiebetrekking staat, laten wij over aan het oordeel van den lezer.

WARNER'S SAFE CURE.

Ernstige waarschuwing.

Reeds herhaalde malen is door ons, in dit Maandblad, en ook door anderen, o. a. door den Gezondheidsraad te *Karlsruhe*, met kracht gewaarschuwd tegen **Warner's Safe Cure**, kwakzalverijen, met grooten ophef tegen tallooze ziekten aanbevolen door H. H. Warner & Co. Limited te Londen.

Ofschoon in Engeland en Duitschland sterk geexploiteerd, bleef tot vóór eenige jaren ons land tamelijk wel verschoond van de reclame van dit Engelsche middel. Het is echter anders geworden en thans heeft ook Nederland — met België — de twijfelachtige eer van als exploitatie-veld voor Warner dienst te doen.

Een brochure — in bespottelijk Hollandsch geschreven, getiteld: „*Geneeskundig Bundeltje — Warner — Belangrijke aanduidingen voor de bewaring der gezondheid en voor de genezing der ziekten*", wordt op tal van plaatsen in den lande aan huis toegezonden, 't zij onder adres, 't zij, waartoe een blaadje in 't Zuiden zich leende, als bijvoegsel bij het blad.

In die brochure worden de Warner's middelen: de eigenlijke *Safe Cure* en verder *Safe Diabetes Cure*, *Safe Nervine* en *Safe Pills* aanbevolen o. a. als onfeilbare geneesmiddelen bij *nierziekten*, *Bright's ziekte*, *waterzucht*, *leverziekten*, *galziekten*, *geelzucht*, *maagziekten*, *tusschenpoozende koorts*, *zinkingpijnen*, *blaasziekten*, *bleekzucht*, *zweren*, *algemeene zwakheid*, *suikerziekte*, *schele- en zenuwachtige hoofdpijn* en bij andere ziekten van geheel verschillenden aard.

Deze aanbeveling is reeds voldoende om de *Warner's middelen* te kenmerken. Het zijn **kwakzalvers-middelen,** omdat het **onmogelijk** is, dat een gering getal geneesmiddelen *onfeilbaar dienst kan doen* tegen tallooze kwalen, die in oorzaak en in aard *zoo geheel van elkander afwijken.*

Het moet toch voor ieder duidelijk zijn dat het opsommen van al deze kwalen tot niets anders dient dan om het lichtgeloovig publiek, dat bij een of andere ongesteldheid zelf meent aan deze of gene kwaal te lijden, in **Warner's** netten te lokken. De geneesheer is onnoodig; niets is er waartegen de *Safe Cure* niet onmiddellijk helpt, dus . . . koopt de middelen.

Zoo schrijft de kwakzalver . . . is 't nog mogelijk, dat er menschen zijn, die aan zoo iets geloof slaan?

Men denke toch eens ernstig over deze zaak na en . . . men moet tot de slotsom komen, dat wat **Warner & Co. Ld.** beloven, *onmogelijk kan worden vervuld*, dat het deze firma dus niet te doen is om als helpster in den nood op te treden, maar dat geheel andere beweegredenen, het eigenbelang der firma (of Maatschappij?), hier geheel alleen op den voorgrond staan.

Waaruit bestaan Warner's middelen? Van enkele is ons de samenstelling bekend en reeds vroeger medegedeeld. De z. g. *Safe Cure* is een werkeloos plantenaftreksel, vermengd met een weinig salpeter, glycerine en alcohol, terwijl de *Safe Pills* in hoofdzaak bestaan uit het universeel geneesmiddel van bijna alle kwakzalvers . . . uit aloë.

Doch die samenstelling doet al weinig ter zake. Al bestonden Warner's middelen uit inderdaad sterk geneeskrachtige stoffen, dan nog zouden zij nooit kunnen doen wat de fabriekanten beloven, n.l. allerlei soort verschillende ziekten genezen.

Dit kan toch iedereen begrijpen — meenen wij, en daardoor duidelijk inzien dat **Warner's Safe Cure** een kwakzalverij is, waartegen niet genoeg kan worden gewaarschuwd.

En wil men soms op onze waarschuwing alleen geen acht slaan, men leze wat de *Gezondheidsraad* te *Karlsruhe* van deze middelen zegt: „*Wij waarschuwen tegen den aankoop van deze nuttelooze middelen*".

Nog enkele opmerkingen ten slotte:

De brochure vermeldt: dat de geneesmiddelen in alle goede apotheken verkrijgbaar zijn. Dit is, gelukkig, niet waar. Voor zoover wij weten heeft nog geen Nederlandsch apotheker zich zoover vergeten, dat hij zich tot handlanger van den Engelschen kwakzalver leent. „Het „algemeen agentschap", ook voor Nederland, is gevestigd in de groote kwakzalverskraam van de, ook bij ons, allertreurigst bekende firma Ch. Delacre & Co., een firma die zelve ook kwakzalverijen fabriceert.

Kenmerkend is het fabrieksmerk, waardoor **Warner & Co.**, de echtheid van hunne producten garandeeren, n.l. een *brandkast.*

„Lichtgeloovigen, daar gaat uw nutteloos uitgegeven geld in", schijnt de firma te zeggen, en ditmaal heeft ze gelijk.

Essentia antiphtisica
VAN
Dr. Lobetahl.

Een schriftelijke aanbeveling van bovenstaand middel hebben wij, tot nu toe, nog niet bij ons te lande aangetroffen en tot vóór eenigen tijd was het bestaan daarvan ons onbekend.

Toch werd het in Nederland gebruikt en blijkt het, volgens een mededeeling van een onzer leden uit Groningen, in die provincie een groote reputatie te bezitten als geneesmiddel in het eerste stadium van tering. Een jonge dame, reeds aan longtering lijdende, ontving van een buurvrouw den raad, heil te zoeken bij de Essentia van Dr. Lobetahl, doch gelukkig was zij verstandig genoeg, dit niet zonder onderzoek te doen. Daardoor werden wij met de zaak in kennis gebracht.

De Essentia antiphtisica wordt, volgens het biljet, dat het geneesmiddel vergezelt, aanbevolen als een *radicaal middel* tegen beginnende longtering, terwijl ook in een vergevorderd stadium, bij gebruik van het middel, verlichting van de kwaal wordt beloofd. 't Zij ter eere van LOBETAHL gezegd, dat hij, in tegenstelling van de meeste kwakzalvers, die de ongelukbige lijders aan tering exploiteeren, het stadium opgeeft, waarop zijn middel niet meer helpt.

Met dit al is het bij hem geenszins in den haak. Nieuwsgierig als wij waren naar het uitstekend middel, dat, mits tijdig aangewend, het menschdom van een geesel zou verlossen, waartegen tot nu toe de wetenschap nog steeds naar het beste geneesmiddel zoekt, wachtten wij verlangend op het resultaat van het onderzoek, dat de heer T. E. VAN DIJK, Apotheker te *Groningen*, de goedheid had te verrichten.

En wat bleek nu? Dat er ook hier weer van een bijzondere stof of specifiek werkzaam middel geen sprake was en dat wij ook hier weer te doen hadden met iemand, die, wetende dat de arme teringlijders bijna overal naar hulp grijpen, van die wetenschap gebruik maakt om waardelooze stoffen voor veel geld aan den man te brengen.

Of daardoor een hoop bij de lijders wordt opgewekt, die later blijkt ijdel te zijn, of daardoor teleurstelling wordt berokkend aan personen, die zooveel mogelijk in kalme gemoedsstemming moeten worden gehouden, daaraan stoort zich de kwakzalver niet.

De Essentia antiphtisica bestaat uit 125 c. c. van een kleurlooze, reukelooze, ietwat troebele vloeistof en is een oplossing van 15% van een mengsel van *keukenzout* en *Engelsch-zout* (zwavelzure magnesia). Van deze oplossing moeten 4, 10 tot 15 druppels, 2 of 3 maal daags worden gebruikt in een wijnglas water of melk.

Men vrage nu, na deze mededeeling, gerust elken deskundige of het dagelijks gebruik van deze hoeveelheid keukenzout en Engelsch-zout iets kan bijdragen tot herstel van de kwaal, waartegen de essentia als „radicaal Heilmittel" wordt aanbevolen en wij zijn verzekerd, dat zijn antwoord ontkennend zal luiden.

Alleen Dr. LOBETAHL zal bij een langdurig gebruik er wel bij varen. Het nette fleschje, waarin het geneesmiddel wordt afgeleverd, moge eenigzins waarde hebben, de inhoud van het fleschje kost hem *nog geen cent*. En toch vraagt de menschlievende man voor een flacon van 125 c. c. inhoud maar 6 Mark — f 3,60.

Voorzoover ons bekend is, is het middel hier te lande nog niet verkrijgbaar, maar moet het in Duitschland worden besteld. Wij hopen dat de bovenstaande mededeeling de oogen van het publiek zal geopend hebben en daardoor de bestellingen zullen ophouden.

Men spaart daardoor f 3,60 en . . . een grievende teleurstelling.

Anthémicranine Demelinne.
(L'Antimigraine Demelinne.)

Toen wij in ons vorig nommer dit middel bespraken, waren wij nog maar alleen in 't bezit van een Fransch aankondigingsbiljet; thans nu wij er een voor ons hebben in 't nederlandsch gesteld blijkt het, dat wij den wetenschappelijken (?) naam niet juist hebben opgegeven.

Immers de fabrikant zegt, dat de heeren Medici het kunnen voorschrijven onder den meer officieelen naam van „ANTHÉMICRANINE DEMELINNE, ofschoon het ons, om wel te bevroeden reden, niet mogelijk is geweest ergens een *officieel* werk aan te treffen waarin die naam voorkomt. Of zou het aankondigingsbiljet van Demelinne zelf als zoodanig dienst moeten doen?

DEMELINNE is boos op ons; dit is te begrijpen. In een „ingezonden stuk" in de *Limburger Koerier*, veegt hij ons geducht den mantel uit.

Nu dat deert ons niet en, volgens onze gewoonte, zouden wij er niet eens op zijn teruggekomen, ware het niet, dat wij in één opzicht met het ingezonden stuk instemmen, n.l. waar beweerd wordt, dat wij de samenstelling van het middel niet juist hebben opgegeven.

Dit is waar, en wij haasten ons de gemaakte fout te herstellen. Volgens een latere mededeeling van den heer VAN ITALLIE bevatten de poeders, behalve *antipyrine*, ook een kleine hoeveelheid *coffeine* als werkzaam bestanddeel, ook een stof, die wel met succes bij migraine wordt toegepast.

DEMELINNE roept nu victorie wegens onze vergissing, maar daar is inderdaad geen reden voor. Zijne handeling wordt daardoor in niets verontschuldigd. Van twee bij de medici *zeer bekende* stoffen, die inderdaad wel bij hoofdpijn worden aangewend, maar waarvan de antipyrine soms *zeer nadeeling kan werken*, beweert hij, hij, de apotheker, geen medicus: „Ik voel mij gelukkig te kunnen zeggen, dit middel gevonden te hebben".

DEMELINNE, ook nu nog, nu ons de meer juiste samenstelling bekend is, beweren wij: gij hebt *niets* gevonden; gij maakt gebruik van twee zeer bekende geneesmiddelen, exploiteert die en gaat uw bevoegdheid als apotheker verre te buiten door uwe bekendmaking: „Het geldt hier een deugelijk middel waarvan de geneeskundige werking niet te betwijfelen valt, en hetwelk eene onmiddellijke verzachting, gevolgd van genezing, daarstelt, bij alle personen die aan Migraine of Hoofdpijn lijden."

Neen, Demelinne, uw mooie aanbevelingsbriefjes, met de geleerde verhandeling over de grieksche afkomst van het woord „migraine" mogen op het groote publiek eenigen indruk maken, wij zijn daarvoor ongevoelig en zullen trachten dien indruk weg te nemen.

Uw titel als apotheker moge in staat zijn vertrouwen in te boezemen, wij zullen niet nalaten er op te wijzen, dat een apotheker, die van zijn titel gebruik maakt om z.g. eigen uitgevonden middelen, zonder geneeskundig advies, in den handel te brengen, nog gevaarlijker is dan een kwakzalver zonder eenige wettelijke bevoegdheid, omdat het publiek juist in die bevoegdheid een waarborg meent te zien (ten onrechte) dat hij van de geneeskunde iets afweet.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van het Maandblad tegen de Kwakzalverij.

WelEd. Heer!

Vergun mij naar aanleiding van een artikeltje in het laatste No. van het Maandblad der Vereeniging een paar opmerkingen. In genoemd blad komt voor een artikeltje met opschrift: Gedood door de Haarlemmerolie, gevolgd door een niet geheel juist uit de Leidsche Courant (de onjuistheid schuilt bij de L. C.) overgenomen bericht.

Het bewuste kind is door mij behandeld en heb ik als vermoedelijke oorzaak van den dood vergiftiging opgegeven. Feitelijk heeft het kind van een buurmeisje, terwijl het volkomen gezond was, aardappelen met Haarlemmerolie vermengd, te eten gekregen; of echter de hoeveelheid zoodanig is geweest, dat daardoor de dood is gevolgd, is nog niet uitgemaakt. Kort daarna stierven in hetzelfde huishouden twee kinderen aan Cholera asiatica. In dagbladen is beweerd, dat ook dit eerste kind aan Cholera zou zijn gestorven, wat voorloopig echter nog even voorbarig is, als het bericht, dat Haarlemmerolie den dood zou hebben veroorzaakt.[1])

Hoe het echter zij, komt het mij voor, dat het beter is dergelijke berichten niet in het blad op te nemen, alvorens werkelijk de zaak behoorlijk is geconstateerd en het onderzoek geheel afgeloopen.

Indien U het noodig oordeelt. kunt U van deze mededeeling met vermelding van mijn naam gebruik maken.

J. H. DUIJVIS, Arts.

Wij geven gaarne toe, dat het zaak is, in ons Maandblad niet anders dan goed geconstateerde feiten op te nemen, maar 't is dikwijls moeilijk van al de in de dagbladen vermelde berichten juist op de hoogte te komen. 't Zou vrij gemakkelijk gaan, wanneer onze leden, die toch over het geheele land verspreid zijn, bij een of ander voorkomend geval met betrekking tot kwakzalverij in hunne omgeving, zich de moeite zouden willen getroosten zoodanig geval nader te onderzoeken en ons den uitslag van het onderzoek mede te deelen; dan behoefden wij ons niet op andere bladen te beroepen; maar tot nu toe hebben wij op die wijze nog niet veel medewerking ondervonden.

Wanneer nu een bericht in tal van bladen de ronde doet en het niet wordt tegengesproken, dan zijn wij, wanneer wij het nuttig oordeelen dat het bericht in ons blad worde opgenomen, wel genoodzaakt te handelen zooals wij nu hebben gedaan.

RED.

[1]) Een later schrijven van den heer Duijvis vermeldt, dat ook bij dit kind, door de lijkschouwing en het bacteriologisch onderzoek cholera asiatica is geconstateerd.

'S GRAVENHAGE, 8 Nov. '92.

WelEdelGeb. Heer!

Een onzer Haagsche chemici heeft eindelijk voor blond haar een kleurmiddel gevonden, dat m. i. onschadelijk is, en ik U, ingevolge belofte, mededeel:

Pyrogalluszuur 1.5 gram,
Mangaansulfaat 1 gram,
Ged. Water 100 gram.

Zoo ook aan U dit middel deugdelijk en doeltreffend blijkt, gelief het dan te publiceeren als een krachtig en afdoend wapen tegen de tallooze schadelijke middelen, die worden aangeprezen en helaas ook gebruikt.

Met de meeste hoogschatting

J. W. R. G.

Inderdaad schijnt ons het bovenstaand voorschrift onschadelijk voor het beoogde doel. RED.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden met 1 Januari a. s. zijn toegetreden de heeren:

C. Dekker, Arts te *Bodegraven*.
J. Hartog, Lt. ter zee 1e kl. te *Batavia*.
G. L. d'Abo, „ „ „ te *Batavia*.

J. H. D. te *K.* Van uwe mededeelingen hebben wij dankbaar gebruik gemaakt. Het door u geopperde plan, dat ons wel toelacht, zal nader worden overwogen.

J. C. Th. M. te *U.* De *Universal Tropfen* worden in het volgend no. behandeld. Tot ons leedwezen moet het wegens gebrek aan ruimte worden uitgesteld.

R. J. te *'s H.* Dank voor uw opgave. Wij zullen het middel aankoopen en, na onderzoek, ons gevoelen daarover mededeelen.

P. Q. te *R.* Het Maandblad van Mei 1892 is zeker reeds in uw bezit. Gij weet dus, dat van der Lelie's haarmiddelen niets bijzonders zijn.

Aan allen, die ons de brochure van WARNER toezonden, onze dank.

Van de belangrijke artikelen uit „Handelsbelangen", ontvingen wij het slot te laat om er nog in dit no. het een en ander uit over te nemen.

J. C. W. te *A.* Men moet hier onderscheiden. Inderdaad zijn wij tegen de *Emser-pastilles* te velde getrokken, omdat zij in de dagbladen werden aanbevolen *met opsomming van die kwalen waartegen zij beweerd worden te helpen*, het aan den lijder overlatende te beoordeelen of hij werkelijk aan een der opgenoemde kwalen lijdende is of niet.

Dit, een kenmerk van alle kwakzalverijen, veroordeelen wij steeds.

Anders wordt het echter wanneer de *geneesheer* het gebruik dier pastilles aanraadt. Hem kan de samenstelling bekend zijn en hij is in staat te beoordeelen in hoeverre, *in elk bijzonder geval*, de Emser-pastilles dienst kunnen doen.

Intusschen verwijzen wij, wat betreft het aanraden van kwakzalverijen, of laat ons in dit geval liever zeggen van spécialités, door geneeskundigen, naar ons hoofdartikel van heden.

Herhaalde Waarschuwingen.

Haarlemmerolie. Dit is een van de weinige oorspronkelijk Nederlandsche geheimmiddelen en dagteekent reeds van het jaar 1698. Het heet voor allerlei zoowel uit- als inwendige kwalen genezing aan te brengen. „Dit medicament" — zoo leest men o.a. in de gebruiksaanwijzing — „is een wonder voor de goedwilligen en de genade des Allerhoogsten heeft zich daarin wonderbaarlijk geopenbaard." In werkelijkheid is de bedoelde olie de stof, die in de apotheken onder den latijnschen naam *balsamum sulphuris terebinthinatum* voorkomt en bestaat uit raapolie en terpentijnolie waarin zwavel is opgelost. Een zeer klein fleschje van 4 gram inhoud kost 20 cent en zou met 5 cent ruim betaald zijn. De geneeskundigen zijn overuigd van de weinige goede uitwerking van het praeparaat en schrijven het hoogst zelden, en dan altijd in geringe hoeveelheden voor. Men wachte zich het in eenigszins groote hoeveelheid te nemen.